

सूर्योदय नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

**खण्ड (८), फिक्कल, इलाम, कोशी प्रदेश, नेपाल, चैत्र १५ गते २०८१ साल,
सङ्ख्या १६**

भाग-२

**सूर्योदय नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको
नियमावली र कार्यविधि सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।**

सूर्योदय नगरपालिकाको व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति: २०८१।१२।१४

प्रस्तावना: सूर्योदय नगरपालिका भित्रको प्रतिष्ठान वा रोजगारदाताले कार्य प्रकृति अनुसार कार्यस्थलमा अपनाउनु पर्ने सुरक्षा सतर्कता, श्रमिकको स्वास्थ्य, कार्यस्थलमा हुन सक्ने सम्भावित दुर्घटना, कार्यस्थलमा यन्त्र उपकरण सञ्चालन गर्दा अपनाउनु पर्ने सावधानी, स्वास्थ्यका दृष्टिले संवेदनशील मानिएको रसायनिक पदार्थको प्रयोग गर्दा अपनाउनु पर्ने सावधानी लगायत व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्यको सुनिश्चिततालाई प्रवाहकारी कार्यान्वयनको लागि साथै संघीय सरकारको व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी व्यवस्था र राष्ट्रिय व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य नीति २०७६ सँग समन्वय एवम् सहकार्य गर्न सूर्योदय नगरपालिकाको प्रशासनिक कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन २०७४ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२(२) दिएको अधिकार प्रयोग गरि सूर्योदय नगरपालिका नगर कार्यपालिकाले यो कार्यविधि स्वीकृत गरी लागु गरेको छ ।

परिच्छेद-१

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- १. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस कार्यविधिको नाम “सूर्योदय नगरपालिकाको व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१” रहेको छ ।
(२) यस कार्यविधि नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भइ सूर्योदय राजपत्रमा प्रकाशन भए पश्चात् लागु हुनेछ ।
- २. परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:
(क) **"नगरपालिका"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।

- (ख) **"नगर प्रमुख"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको नगर प्रमुखलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ग) **"नगर उप प्रमुख"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको उप प्रमुखलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (घ) **"प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ङ) **"नगर कार्यपालिका"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (च) **"समिति"** भन्नाले व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ को दफा ४ बमोजिम गठन भएको समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (छ) **"रोजगारदाता"** भन्नाले श्रमिकलाई काममा लगाउने व्यक्ति वा प्रतिष्ठानलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ज) **"श्रमिक"** भन्नाले पारिश्रमिक लिई रोजगारदाताको लागि शारिरिक वा बौद्धिक कार्य गर्ने **कामदार** वा कर्मचारी वा चिया बगानमा काम गर्ने मजदुर वा जुन सुकै पद नाम दिई काममा लगाइएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।
- (झ) **"अनुगमन समिति"** भन्नाले सूर्योदय नगरपालिकाको उप-प्रमुखको संयोजकत्वमा बनेको समितिलाई सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले कानुन बमोजिम तोकिएको व्यक्ति वा अन्य समितिलाई समेत जनाउँछ ।
- (ञ) **"प्रतिष्ठान"** भन्नाले मुनाफा आर्जन गर्ने वा मुनाफा आर्जन नगर्ने गरी उद्योग, व्यवसाय वा सेवा गर्ने उद्देश्यले प्रचलित कानुन बमोजिम स्थापना वा गठन भएको वा सञ्चालन रहेको कुनै कम्पनी, निजी संस्था, साझेदारी संस्था, सहकारी संस्था वा संघ, लिमिटेड वा अन्य संस्था सम्झनु पर्दछ ।

(ट) “कार्यस्थल” भन्नाले श्रमिक वा चिया मजदुरले काम गर्ने स्थान वा ठाउँ सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले कामको शिलशिलामा श्रमिक रहनु पर्ने वा जानु पर्ने स्थान वा अवस्थालाई समेत जनाउदछ ।

३. व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यविधिको उद्देश्य:

व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यविधिको उद्देश्य देहाय बमोजिमको हुनेछ:

- (क) श्रमिकको सुरक्षा स्वास्थ्य र कार्य वातावरणमा सुधार गर्नु ।
- (ख) कार्यस्थलमा व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी जोखिम न्यूनीकरण गर्नु ।
- (ग) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्यको उचित प्रावधानद्वारा उत्पादन बढाउनु ।
- (घ) व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य र श्रमिकको उत्पादकत्वबीच अन्तरसम्बन्ध कायम गर्न ।

परिच्छेद-२

संस्थागत व्यवस्था

४. व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समितिको गठन: सूर्योदय नगरपालिकास्तरीय व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:

- (क) नगर प्रमुख - संयोजक
- (ख) नगर उप प्रमुख - सह-संयोजक
- (ग) नगर कार्यपालिकाबाट मनोनीत एक महिला सहित दुई जना कार्यपालिका सदस्य - सदस्य
- (घ) नगरपालिका अन्तर्गत श्रम तथा रोजगार शाखा प्रमुख सहित नगर कार्यपालिकाले तोकेको विषयगत महाशाखा प्रमुख मध्ये दुई जना - सदस्य
- (ङ) नगर कार्यपालिकाले तोकेको रोजगारदाताको प्रतिनिधिहरूमध्ये

- एक महिला सहित दुई जना - सदस्य
- (च) नगर कार्यपालिकाले तोकेको ट्रेड युनियनको प्रतिनिधिहरूमध्ये
एक जना महिला सहित दुई जना - सदस्य
- (छ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य – सचिव

५. व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) नगरपालिकाको व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी कानून, नीति, रणनीति, सूचक तथा नगरपालिकाको विशिष्ट आवश्यकता अनुरूप दिशानिर्देश तथा कार्ययोजनाहरू तर्जुमा गर्ने,
- (ख) प्रतिष्ठानहरूमा व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा समिति गठन भएको सुनिश्चित गर्ने,
- (ग) प्रतिष्ठान स्तरमा व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समिति गठन गर्न सहजीकरण गरी व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य कार्यान्वयनको लागि आवश्यक सहयोग गर्ने,
- (घ) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्न नगरपालिका भित्रका सम्बन्धीत सरोकारवालाहरूबीच प्रभावकारी सञ्चार र सहकार्य प्रवर्धन गर्ने,
- (ङ) प्रतिष्ठानहरूमा कार्यस्थल अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्दै सुरक्षा र स्वास्थ्य लगायतका कानूनी प्रावधानहरूको कुनै प्रकारको उलङ्घन भए नभएको पहिचान गरी व्यवस्थित गर्न निर्देशन दिने,
- (च) श्रमिकहरूको सुरक्षाधिकार, तालिम तथा चेतना वृद्धि, आपतकालिन अभ्यास, व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण प्रयोग, जोखिम पहिचान र व्यवस्थापन लगायतका विषयमा प्रतिष्ठानद्वारा सम्बन्धित कल्याण

सुविधाहरूको बारेमा जानकारी गराइएको छ भनी अनुगमन मार्फत सुनिश्चित गर्ने,

- (छ) प्रतिष्ठानहरूमा सुरक्षा सँस्कृतीको प्रवर्धन गर्न कार्यस्थल जोखिम मूल्याङ्कन गरी रोकथामका उपायहरू लागू गर्न प्रोत्साहित गर्ने,
- (ज) प्रतिष्ठानको कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका कार्यस्थल/कामसँग सम्बन्धित दुर्घटना तथा व्यवसायजन्य रोगहरूको तथ्याङ्क संकलन, अनुसन्धान र न्यूनीकरणको सम्बन्धमा समन्वय गर्ने,
- (झ) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्यका असल अभ्यास तथा आचार संहितालाई क्षेत्रगत रूपमा पहिचान गरिएका जोखिमपूर्ण क्षेत्रहरूमा लागू गर्न प्रोत्साहित गर्ने,
- (ञ) नगरपालिकाबाट व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारीमूलक, शैक्षिक र सञ्चार सामग्रीहरू विकास गरी प्रचार-प्रसार गर्ने,
- (ट) प्रतिष्ठानहरूमा व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी विषयमा रोजगारदाता, श्रमिक, कर्मचारी र समुदायबीच कुनै प्रकारको गुनासो, विवाद र असहमती भएमा सो को समाधान गर्न मध्यस्थता गर्ने,
- (ठ) विषयगत विशेषज्ञताको आधारमा योग्यता, तालिम र कार्यानुभवका मापदण्डहरू स्थापित गर्दै सो को आधारमा क्षेत्रविशिष्ट व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य विज्ञहरूको सूची तयार गर्ने,
- (ड) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी स्थानीय रूपमा विकसित अभ्यासहरू सुदृढ गर्न आवश्यक स्रोत र प्राविधिक सहयोग तथा कार्यान्वयनको सम्बन्धमा सहजीकरण गर्ने,
- (ढ) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धमा रोजगारदाताको जिम्मेवारी, व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण वितरण, नियमित सुरक्षा तालिम, आकस्मिक निकास र उद्धार योजना, एर्गोनोमिक कार्यस्थल, लैङ्गिक तथा समावेशी कार्यस्थल, मानसिक स्वास्थ्य र कार्यस्थल वातावरण सुधार योजना,

फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूलाई विशेष प्राथमिकीकरण, आपतकालीन प्रतिकार्य प्रणाली तथा आपतकालीन सुरक्षा सामग्री तयार रहेको सुनिश्चित गर्ने,

- (ग) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धमा कर्मचारी तथा श्रमिकहरूको असुरक्षित अवस्थाको विषयमा प्राप्त भएको ऊजुरी र सुरक्षा सम्बन्धी विषयहरू समितिमा पेश भएको सुनिश्चित गर्ने,
- (त) सरोकारवालाहरूको मानसिक स्वास्थ्य, कार्यस्थल हिंसा, काम र जीवनको सन्तुलनको असल अभ्यासहरू प्रचार-प्रसार गर्ने र सो सम्बन्धमा कार्यक्रम तथा गोष्ठीहरूको आयोजना गर्ने,
- (थ) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सँग सम्बन्धित सम्पूर्ण विषयहरू समितिको क्षेत्राधिकार हुनेछ ।
- (द) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समितिले आवश्यक ठानेमा आमन्त्रित सदस्यको रूपमा व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरूलाई समितिको बैठकमा समावेश गर्न सक्नेछ ।
- (ध) कार्यस्थलमा सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रबन्ध गर्न रोजगारदातालाई नियमित परामर्श दिने ।
- (न) कार्यस्थलमा प्रबन्ध गरिएको सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रबन्धको मूल्याङ्कन गर्ने साथै थप प्रभावकारी बनाउन रोजगारदाताको ध्यान आकृष्ट गर्ने ।
- (प) कुनै प्रतिष्ठान तत्काल बन्द नगरे श्रमिकलाई चोटपटक लाग्ने वा खतरा पुग्ने वा निजको स्वास्थ्यमा गम्भीर असर पर्ने वा कुनै पनि प्रकारको हानी नोक्सानी पुग्ने देखिएमा तत्काल उचित निर्देशन दिने ।
- (फ) प्रतिष्ठानस्तरीय व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने तथा समन्वय गर्ने ।

(ब) निरीक्षण वा अन्य कुनै स्रोतबाट कुनै प्रतिष्ठानको कार्यस्थल सुरक्षा र स्वास्थ्यमा तत्काल खतरा उत्पन्न भएको वा हुन सक्ने आधार देखिएमा तत्काल काम रोक्न रोजगारदातालाई निर्देशन दिने ।

६. समिति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था: (१) समितिका सदस्यहरूको कार्यकाल ३ (तीन) वर्षको हुनेछ ।

(२) कुनै कारणबस समितिमा भएका सदस्यहरूको पद रिक्त भएमा पद रिक्त भए पश्चातको पहिलो नगर कार्यपालिकाको बैठकले समितिलाई पूर्णता प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(३) कुनै प्रतिष्ठानबाट मनोनित भएको समितिको सदस्य सम्बन्धित प्रतिष्ठानमा नरहे वा प्रचलित कानून बमोजिम अदालतले अयोग्य ठहर गरेमा त्यस्तो सदस्यको पद स्वतः रिक्त हुनेछ र यसरी कुनै सदस्य समितिमा रहन अयोग्य भएको जानकारी सम्बन्धित प्रतिष्ठानले नगरपालिकालाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(४) समितिका पदाधिकारीहरूको पद देहाय बमोजिमको अवस्थामा रिक्त हुनेछ:-

(क) निजले लिखित राजीनामा दिएमा,

(ख) समितिको बैठकमा अग्रिम जानकारी बिना लगातार ३ (तीन) वटा बैठकमा अनुपस्थित रहेमा,

(ग) निजको मृत्यु भएमा,

(घ) प्रचलित कानून बमोजिम अयोग्य ठहर भएमा ।

७. संयोजकको काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था: संयोजकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) समितिका गतिविधि तथा क्रियाकलापहरूको निरीक्षण गरी प्रभावकारी कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्ने,

(ख) समितिको बैठक बोलाउने र अध्यक्षता गर्ने,

(ग) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार शत प्रतिशत कार्यान्वयन भएको सुनिश्चितता गर्ने ।

८. सह-संयोजकको काम, कर्तव्य र अधिकार: सह-संयोजकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) संयोजकको अनुपस्थितिमा समितिको नेतृत्व गर्ने र बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

(ख) अनुगमन तथा मूल्यांकन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।

(ग) समितिले तोकेको कार्य कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

९. समितिका सदस्यहरुको काम कर्तव्य र अधिकार: समितिको सदस्यहरुको अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) समितिको बैठकमा भाग लिने,

(ख) समितिद्वारा गरिएका निर्णयहरुको पालना गर्ने, गराउने,

(ग) सदस्यले प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा समितिलाई जानकारी गराई आफ्नो कर्तव्यक्षेत्र र अधिकारहरुको संरक्षण गर्न छलफल गरी आवश्यक निर्णयमा पहल गर्ने,

(घ) सदस्यले प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा उत्पन्न भएका चासो तथा प्रतिक्रियाहरु संकलन गरि समितिमा पेस गर्ने,

१०. सदस्य-सचिवको काम कर्तव्य र अधिकार: सदस्य-सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछ:-

(क) संयोजक र सह-संयोजकलाई समितिको बैठकहरु आयोजना गर्न र व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समितिसँग सम्बन्धित आवश्यक सम्पूर्ण कार्यहरु गर्ने/गराउने,

(ख) बैठकमा बैठकको तालिका, कार्यसूची र निर्णय अद्यावधिक गर्ने र बैठकको अध्यक्षबाट प्रमाणिकरण गराउने तथा समितिका सदस्यहरुलाई जानकारी गराउने,

(ग) व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी चासो, गुनासो र असन्तोषलाई सम्बोधन गर्न सामाजिक संम्वाद र सामुहिक सम्झौतामा समितिको प्रतिनिधित्व गर्ने,

११. रोजगारदाता वा प्रतिष्ठानको कर्तव्य: व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धमा रोजगारदाता वा प्रतिष्ठानको देहाय बमोजिमको कर्तव्य हनेछ ।

(क) कार्यस्थलमा कुनै दर्घटना भएमा वा दर्घटनाबाट कसैलाई चोटपटक लागेमा वा मृत्यु भएमा वा व्यवसायजन्य रोग लागेमा रोजगारदाताले सोको जानकारी तुरुन्तै नगरपालिकामा उपलब्ध गराउने साथै कार्यस्थलमा भएको वार्षिक घटना विवरणको प्रतिवेदन अनिवार्य समिति संयोजकमार्फत कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।

(ख) चिया बगान वा चिया कारखानाभित्र काम गर्ने श्रमिकलाई सहज हुने गरी शोचालय र शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था हातमुख धुने धारा, सामाग्री व्यवस्थापनको निम्ती भण्डारण घर, लुगा फेर्ने सुविधा, प्राथमिक उपचार केन्द्र, विश्राम कोठा, शिशु स्याहार केन्द्र वा कक्षको प्रबन्धको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(ग) बालबालिकालाई कार्यस्थल वा चिया बगान, निर्माण स्थल, चिया कारखाना वा अन्य संस्थामा श्रमका लागि प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

(घ) चिया बगान वा कुनै पनि कृषि फर्मले रसायनिक पदार्थको प्रयोग गर्दा अपनाउनु पर्ने सावधानी लगायत व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्यको बारेमा अनिवार्य रुपमा सचेतना सम्बन्धी क्रियाकलापहरु गर्नुपर्नेछ साथै प्रयोग गरेका रसायनिक पदार्थको विवरण प्रतिष्ठानले सुरक्षित राख्नुपर्नेछ ।

(ङ) रोजगारदाता/प्रतिष्ठानले श्रमिकको आँखा सम्बन्धी, रसायनिक पदार्थ सम्बन्धी, मेसिन औजार सम्बन्धी, भार वा भारी सीमा सम्बन्धी तथा अन्य

आवश्यक पर्ने व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी मापदण्ड निर्माण गरी पूर्ण रुपमा श्रमिकलाई पालना गराउनु पर्नेछ ।

- (च) व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी दश वा दशभन्दा बढी श्रमिक काम गर्ने प्रतिष्ठानमा रोजगारदाताले श्रमिकको समेत प्रतिनिधित्व हुने गरी एक समिति गठन गर्नुपर्नेछ ।
- (छ) श्रमिकको जुनसुकै दुर्घटनालाई समेट्ने गरी दुर्घटना बीमा गराउनु पर्नेछ ।
- (ज) रोजगारदाताले कार्यस्थलमा श्रमिक तथा अन्य व्यक्तिको सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति बनाई लागु गर्नु पर्नेछ ।
- (झ) कार्यस्थलमा सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी उचित प्रबन्ध गरी काम गर्ने सुरक्षित वातावरण बनाउने ।
- (ञ) कार्यस्थलमा रसायनिक, भौतिक वा जैविक पदार्थ वा उपकरणको प्रयोग, सञ्चालन सञ्चय र परिवहन गर्दा सुरक्षा वा स्वास्थ्यमा प्रतिकुल असर नपर्ने गरी व्यवस्था मिलाउने ।
- (ट) श्रमिकलाई आवश्यकताको आधारमा सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचना, जानकारी र तालिम प्रदान गर्ने ।
- (ठ) कार्यस्थलमा सुरक्षित रुपमा प्रवेश तथा निस्कने व्यवस्था गर्ने ।
- (ड) श्रमिकको आवश्यकता अनुसार निशुल्क व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण उपलब्ध गराउने ।
- (ढ) प्रतिष्ठानले रसायनिक पदार्थको प्रयोग गर्दा निस्कने रसायनिक पदार्थ कोइला वा ग्यास वा मट्टा वा कुनै पदार्थले स्थानीय जलचर जीवजन्तु मानिस तथा वातावरणमा प्रतिकुल असर नपार्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- (ण) कार्यस्थलमा सञ्चालन वा प्रयोग हुने उपकरण वस्तु वा पदार्थको सञ्चालन तथा प्रयोग गर्दा सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी पूर्ण रुपमा जानकारी गराउने दिक्दर्शन हुनु पर्ने ।

- (त) कार्यस्थलमा लापरवाही पुर्वक आफ्नो वा अरु कसैको सुरक्षा वा स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने वा खतरा पुग्न सक्ने कार्य नगर्ने, नगराउने।
- (थ) रोजगारदाताले उपलब्ध गराएको व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरणको अनिवार्यरूपमा प्रयोग भएको सुनिश्चित गर्ने।
- (द) कार्यस्थलमा मादक पदार्थ धुम्रपान सेवन गर्ने कार्यलाई प्रतिबन्ध गर्ने।

परिच्छेद-३

व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समिति सञ्चालन विधि

१२. समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था: समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) समितिको बैठक त्रैमासिक रूपमा बस्नेछ,
- (ख) सदस्यहरुलाई बैठकमा पेस हुने एजेण्डा सदस्य-सचिवले निर्धारित बैठकभन्दा ५ (पाँच) दिन अगावै सूचना दिनुपर्नेछ,
- (ग) प्रत्येक सरोकारवाला समूहबाट बहुमत सदस्यहरुको उपस्थिति भएमा बैठकको लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ,
- (घ) बैठकको निर्णय सर्वसम्मतीबाट गरिनेछ, सहमति हुन नसकेमा संयोजक सहितको बहुमतले निर्णय गरिनेछ,
- (ङ) बैठकको प्रस्ताव एवं एजेण्डा संयोजकद्वारा तयार गरिनेछ र त्यस्तो प्रस्ताव एवं एजेण्डा समितिका सदस्यहरुको परामर्शमा गर्नुपर्नेछ,
- (च) प्रत्येक बैठकमा अघिल्लो बैठकको समिक्षा, वर्तमान व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी मामिला र अनुगमन प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्नेछ,
- (छ) संयोजकले तत्काल बैठक बस्न आवश्यक ठानेमा विशेष बैठक आब्हान गर्न सक्नेछ र त्यस्तो बैठक बस्ने मिति, समय, स्थान र एजेण्डाको जानकारी सदस्य-सचिवले समितिका सदस्यहरुलाई २४ (चौबीस) घण्टा अगावै जानकारी उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

१३. अनुगमन र मूल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी काम, कर्तव्य र अधिकार नगरपालिकाको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिको हुनेछ ।

१४. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था: (१)
व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य समितिले प्रतिष्ठानहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न कार्यसम्पादनका मुख्य सूचक, निरीक्षण वा अनुगमन जाँच सूची, अनुगमन उपकरणहरु र स्रोत साधनहरुको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

- (२) अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिले अनुगमन गर्ने क्रममा आवश्यक ठानेमा विषयविज्ञलाई समावेश गराउन सक्नेछ र त्यस्तो विषयविज्ञको सेवा सुविधा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (३) अनुगमन र मूल्याङ्कनको निष्कर्ष र परिणाम समितिको बैठकमा पेस गर्नु पर्नेछ र आवश्यक कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकामा पठाउनु पर्नेछ ।
- (४) अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिले व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्यको कार्यसम्पादनका आधारमा प्रतिष्ठान वा श्रमिकहरुकालागि पुरस्कार वा दण्डबारे समितिमार्फत नगरपालिकालाई सिफारिस गर्नुपर्नेछ ।
- (५) अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिले प्रतिष्ठानहरुमा अनुगमन जानकारी सहित वा विना जानकारी गर्न सक्नेछ ।
- (६) अनुगमन समितिले कार्यस्थलमा हुने दुर्घटना प्रतिवेदन तथा अभिलेख फारम प्रत्येक प्रतिष्ठानमा तयार भएको अनुगमन मार्फत सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

प्रतिष्ठानमा रहने व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१५. प्रतिष्ठानस्तरमा व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य समिति गठनः

कुनै पनि प्रतिष्ठानमा १० (दश) वा सो भन्दा बढी श्रमिकहरु कार्यरत रहेमा देहाय बमोजिमको एक व्यवसाय जन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य समिति रहनेछः-

- क. रोजगारदाता वा रोजगारदाताले तोकेको व्यक्ति - संयोजक
- ख. कामदार तथा कर्मचारीहरु मध्येबाट कम्तिमा एक जना महिला सहित दुई जना - सदस्य

१६. प्रतिष्ठानस्तरमा व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य समितिको काम,

कर्तव्य र अधिकारः प्रतिष्ठानस्तरमा व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछः-

- (क) कार्यस्थलमा गर्नु पर्ने सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रबन्ध र त्यस्तो प्रबन्ध प्रभावकारी बनाउन रोजगारदातालाई नियमित रुपमा परामर्श दिने,
- (ख) कार्यस्थलमा प्रबन्ध गरिएको सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रबन्धको मूल्याङ्कन गर्ने र त्यस्तो प्रबन्धलाई अझ बढी प्रभावकारी बनाउन रोजगारदाताको ध्यान आकृष्ट गर्ने,
- (ग) खण्ड (ख) बमोजिम ध्यान आकृष्ट गर्दा काम नगरेमा सोको जानकारी नगरस्तरीय समितिलाई दिने,
- (घ) नगरस्तरीय समितिसँग व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी सहकार्य तथा समन्वय गर्ने/गराउने,
- (ङ) नगरस्तरीय समितिबाट तोकिए बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने/गराउने ।

परिच्छेद – ५

विशेष व्यवस्था

१७. नगरपालिकाकाले व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी उत्कृष्ट कार्य गर्ने रोजगारदाता वा प्रतिष्ठानलाई समितिको सिफारिसमा वार्षिक रुपमा प्रोत्साहनस्वरुप सम्मान गर्नुपर्नेछ ।
१८. नगरपालिकाले प्राङ्गारिक खेतीमा प्रोत्साहन स्वरुप कार्यरत श्रमिक तथा किसानहरुको स्वास्थ्य तथा सुरक्षा सुनिश्चित गर्न एगोनोमिक उपकरण तथा प्रविधिको प्रवर्द्धन, घाम तथा गर्मी बाट सुरक्षा, एकीकृत किरा तथा रोग व्यवस्थापन, कृषि यन्त्र तथा पूर्वाधारको सुरक्षित सञ्चालन तथा वितरण, तालिम तथा जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम अनिवार्यरुपमा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
१९. नगरपालिकाले व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम कम्तीमा वर्षको २ (दुई) पटक सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद - ६

खारेजी र बचाऊ

२०. **संशोधन गर्न सक्ने:** यस कार्यविधिलाई समय सापेक्ष कार्यान्वयन गर्नका लागि नगर कार्यपालिकाले आवश्यक संशोधन गर्न सक्नेछ ।
२१. **बचाऊ:** यस कार्यविधिमा भएको कुनै व्यवस्था प्रचलित कानुनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म बदर हुनेछ ।

आज्ञाले

अमृत बहादुर राई

नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत